

УДК 27-9(091)(477.84) «16/20 ст»

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.29.04>

ЦЕРКВА СВЯТОЇ ТРІЦІ В ЗАЛІЗЦЯХ: ІСТОРІЯ І ДАТУВАННЯ

Павлишин Андрій,

доктор філософії в галузі історії,
старший викладач кафедри історії, музеєзнавства і культурної спадщини
Національного університету «Львівська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-7127-2340

Ільчишин Василь,

старший викладач кафедри історії та методики навчання
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
імені Тараса Шевченка,
в.о. директора
КЗ «Залозецький краєзнавчий музей» Залозецької селищної ради
ORCID ID: 0000-0002-9476-7530

Статтю присвячено висвітленню історії пам'ятки сакрального будівництва – церкви св. Трійці у місті Залізці Тернопільської області, що знаходиться на межі історичних Волині та Галичини. Метою статті є аналіз, узагальнення і систематизація опублікованих матеріалів до історії церкви, введення до наукового обігу нового джерела та реконструкція на їх основі хронології існування храму, а також спроба датування пам'ятки. У результаті аналізу збережених джерел удалося встановити, що перші документально підтверджені згадки про існування церкви походять із 1687–1688 рр., хоча церква у Залізцях існувала щонайменше з початку XVI ст. У статті опубліковано детальний опис церкви, що його містить візитація 1784 р., який дає змогу скласти повне уявлення про пам'ятку станом на другу половину XVIII ст. Зокрема, документ містить детальний опис інтер'єру храму (включно з іконостасом та іконами, літургичним начинням, літургичними шатами і книгами) та його оточення (дзвіниця, кладовище, паркан), а також нерухомого майна (церковні землі). Візитація також включає цінну інформацію про місцевого пароха, статистику про населення парафії, її топоніміку та антропоніміку. У дослідженні вдалося прослідкувати хронологію душпастирів церкви св. Трійці від другої половини XVII ст. до середини XX ст., зокрема встановлено ім'я першого відомого в актових матеріалах священика церкви Олександра Злотковича (1688 р.). У статті здійснено і спробу датування пам'ятки: джерела та сама будівля дають змогу висунути припущення, що церква св. Трійці є пам'яткою української сакральної архітектури щонайменше XVIII ст., а можливо, й ранішого періоду. Важливим доповненням, що збагачує інформацію про церкву, є австрійські мапи кінця XVIII – середини XIX ст.

Ключові слова: Залізці, церква св. Трійці, історія церкви, сакральні пам'ятки, сакральна архітектура.

Pavlyshyn Andrii, Ilchishyn Vasyl. Holy Trinity church in Zalitzsi: history and dating

The article is dedicated to highlighting the history of the monument of sacred construction – the church of St. Trinity in the city of Zalitzsi, Ternopil region, located on the border of historical Volyn and Halychyna. The purpose of the article is the analysis, generalization and systematization of published materials on the history of the church, the introduction of a new source into scientific circulation and the creation of the chronology of the existence of the temple based on them, as well as an attempt to date the monument. As a result of the analysis of preserved sources, it was possible to establish that the first documented references to the existence of the church date from 1687–1688, although the church in Zalitzsi existed at least from the beginning of the 16th century. The article publishes a detailed description of the church, which is contained in the visitation of 1784, which allows us to get a complete picture of the monument as of the second half of the 18th century. In particular, the document contains a detailed description of the interior of the church (including iconostasis and icons, liturgical utensils, liturgical vestments and books) and its surroundings (bell tower, cemetery, fence), as well as immovable property (church lands). The visitation also includes valuable information about the local parish priest, statistics about the parish's population, its toponymy and anthroponymy. In the study, it was possible to trace the chronology of the pastors of the church of St. Trinity from the second half of the 17th century – until the middle of the 20th century, in particular, the name of the first priest of the church, Oleksandr Zlotkovych (1688), known in the act materials, has been established. The article also attempts to date the monument: the sources and the building itself allow us to suggest that the church of St. The Trinity is a monument of Ukrainian sacred architecture of at least the 18th century, and possibly even earlier. Austrian maps of the late 18th – mid-19th centuries are an important addition that enriches information about the church.

Key words: Zalitzsi, Church of St. Trinity, history of the church, sacred monuments, sacred architecture.

Постановка проблеми. Збереження культурної спадщини – один із найважливіших напрямів у галузі культури, особливо актуальний у час російської агресії, що вже призвела до знищення чи пошкодження

великої кількості об'єктів української культури, зокрема сакральної спадщини. З огляду на такі обставини, відкриття та атрибуція кожної нової пам'ятки надзвичайно важливі, оскільки дають змогу збагатити скарбницю української культури, що зазнає безповоротних утрат. Прикладом такої пам'ятки є церква Святої Трійці у Залізцях, що на Тернопільщині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Церква св. Трійці у Залізцях досі не була об'єктом спеціальних історичних досліджень. Певну інформацію про неї містять краєзнавчі дослідження про Залізці, зокрема, С. Баронча [11], чи про сакральні пам'ятки міста – В. Мороза [6]. Однак ці фрагментарні згадки не дають змоги повною мірою відтворити історію храму, а отже, і датування.

Мета статті. Дослідження присвячене висвітленню історії пам'ятки сакрального будівництва – церкви св. Трійці у Залізцях. Метою статті є аналіз, узагальнення і систематизація опублікованих джерел, уведення до наукового обігу нового джерела та створення на їх підставі історичного нарису храму, а також спроба датування пам'ятки.

Виклад основного матеріалу. Коли була заснована церква св. Трійці у Залізцях, що у ранньомодерний період мали назву Старих Залізців, достеменно не відомо. З огляду на те, що поселення існувало вже у XV ст. (належало до Волинського воєводства), а у першій чверті XVI ст. отримало локацію на магдебурзькому праві, то й храм, очевидно, існував уже тоді [11, с. 3–5].

Розташовані на межі Волині і Галичини, Залізці у XVI–XVII ст. хоч адміністративно були приналежними вже до Львівської землі Руського воєводства, проте місцеві парафіяльні спільноти належали до Луцько-Острозької єпархії Київської митрополії Константинопольського патріархату [12, с. 74–75]. З огляду на погану збереженість архівів єпархії, важко реконструювати історію храму у той час. Можна припустити, що у XVI ст. чи на початку XVII ст. було утворено Залозецьку протопопію (намісництво), і настоятелі церкви св. Трійці отримали також адміністративну владу над цією церковною одиницею.

Перше опосередковане свідчення про існування церкви св. Трійці у Старих Залізцях походить із 9 січня 1687 р. Цього дня у кафедральному соборі св. Юрія у Львові львівський православний єпископ Йосиф (Шумлянський) (1644 – 1708), який тоді був адміністратором Луцько-Острозької православної єпархії, висвятив на священника о. Олексія, який мав виконувати обов'язки вікарія залозецької протопопії (намісництва) [8, с. 65]. Зазвичай протопопами (намісниками) призначали настоятелів головного храму намісництва, розташованому у місті, що було його центром. Імовірно, о. Олексій був сином настоятеля церкви св. Трійці, і батько прагнув таким чином зберегти за сином місце на цій парафії. Владика Йосиф був адміністратором Луцько-Острозької єпархії двічі: 17.11.1684 – 18.05.1687 та 12.07.1694 – 12.05.1696 [9, с. 95, 103]. У цей період, як згадувалося, він висвячував священників для парафій Залозецького намісництва, зокрема окрім Залізців для Чистопадів (1685) та Панасівки (1700) [8, с. 60; 105].

У березні 1688 р. у судових книгах Залізців згадано залозецького протопопа Олександра Злотковича, який продав залозецькому орендареві та міщанину Михелю Гиршевичу за 310 злотих земельну ділянку посеред площі Ринок у Старих Залізцях, де раніше стояв його будинок [5, арк. 12 зв.]. Імовірно, о. Олександр ідентичний з о. Олексієм, а різницю в імені можна пояснити опискою єпископського писаря. Таким чином, першим відомим парохом церкви Святої Трійці можна вважати о. Олександра Злотковича, який згадується у документах ще у березні 1691 р., коли він був членом комісії, що розслідувала вбивство Єнджеєм Шидловським кравця Зеліка Жида [5, арк. 22 зв. – 23].

Перше безпосереднє свідчення про існування церкви св. Трійці у Старих Залізцях походить із листопада 1688 р., коли залозецька міщанка Агафія Телючиха разом із синами Петром, Іваном (Яном) і Хомою (Томою) продала свій будинок за 343 польських злотих у Старих Залізцях, розташований «поруч із церквою Пресвятої Трійці, виїжджаючи із Львівської брами в місто по праву руку» [5, арк. 13–13 зв.]. У судових документах 1690 р. уточнено, що церква Святої Трійці знаходилася «у кінці площі Ринок» у Старих Залізцях [5, арк. 18].

У 1702 р. Залозецька протопопія разом із Луцько-Острозькою єпархією приєдналася до постанов Берестейської унії. Унаслідок поділу Речі Посполитої у 1772 р. Залозецьке намісництво, що складалося із 18 парафій, опинилося у складі Австрійської імперії, однак, як і раніше, ним управляли луцькі владика. Щойно у 1782 р. львівський греко-католицький єпископ Петро (Білянський) (1736–1798) з дозволу Папи Римського Пія VI (1717–1799) приєднав Залозецьке намісництво разом із іншими колишніми намісництвами Луцької єпархії до Львівської єпархії [9, с. 768–769].

За часів згаданого владика 2 березня 1784 р. генеральний візитатор Олексій Ганкевич провів візитацію церкви св. Трійці у Старих Залізцях. Церква була мурованою, мала склепіння над бабинцем і вівтарем, накрита гонтовим дахом, з одним верхом, який водночас виконував роль дзвіниці (містив чотири дзвони). Дах увінчували три залізні хрести. У нішах стін знаходилися сім подовгуватих вікон, а восьме

мало округлу форму. Церква мала двоє дубових дверей на металевих завісах із ретяжем. Біля церкви розташовувалося кладовище, з боку вулиці обгороджене парканом. У середині храму була цегляна підлога, під якою знаходився потужний мурований склеп. У вівтарній частині знаходився мурований престол, оздоблений полотняним антипендіумом, на якому між білими обрусами лежав антимінс 1783 р., підписаний єпископом Кипріяном (Стецьким) (1734–1787). На престолі був дерев'яний помальований у блакитний колір киворій, а за ним – ікона Богородиці на полотні в різьблених позолочених рамах. За престолом також знаходився жертвник із шухлядами, вкритий обрусом. У наві праворуч під стіною стояв незавершений різьблений і мальований вівтар. У храмі було вісім ікон, намальованих на полотні, та вісім намальованих на дереві полушчених ікон, процесійна ікона із зображенням св. Трійці та Богородиці, полотняна плащаниця. Дерев'яний процесійний хрест прикрашали зображення страстей Господніх; також була намальована на полотні хоругва. Церква мала доволі багато срібного літургійного начиння: дві срібні позолочені дарохранильниці, дві срібні чаші з дискосами, ложками і звіздцями, з яких один комплект повністю позолочений, а інший лише всередині. Срібний напрестольний хрест на олов'яній підставці. Три срібні корони (дві позолочені) та сім менших корон (три позолочені). Одна велика срібна таблиця-вотум та вісім менших; двоє вот у формі серця. Десять шнурів коралів і срібний хрестик. Срібне і латунне кадила. Дві таці: латунна і бляшана. Три пари малих олов'яних ліхтарів та дві пари точених. У ризниці зберігали також сім фелонів із різного матеріалу та кольору. Серед церковних книг згадано напрестольне Євангеліє, опрацьоване у багряний оксамит і прикрашене п'ятьма більшими срібними бляхами (центральна позолочена) і 16 меншими спереду та чотирма з тилу. Були також: два служебники, апостол, октоїх, трифолой, тріодь постова і святкова, псалтир, требник та книга проповідей. Церкві належала ділянка, на якій знаходився будинок священика, що прилягала одним боком до кладовища, а другим – до вулиці, два поля (на шість та на чотири дні оранки) під Тростянцем, а також сіножать під Олексином на вісім косарів. Священиком був о. Тимофій Левицький, якого парохом призначив єпископ Кипріян (Стецький) 2 липня 1782 р. Він отримував від кожного парафіянина по 1 зл. раз на рік. Парафіян було 16 родин – загалом 111 осіб. При церкві існувало братство, затверджене у 1750 р. єпископом Феодосієм (Рудницьким), а також зберігалися метричні книги з 1740 р. [7, с. 485–489].

Цей опис є дуже цінним з огляду на докладність, зокрема він указує на те, що вже у другій половині XVIII ст. церква св. Трійці була мурованою, мала цегляну підлогу і цікаву особливість – потужний підвал, що, очевидно, служив криптою для поховань добродійців.

Варто зазначити, що в кінці XVIII ст. (1789–1783) австрійський уряд провів інвентаризацію земель, що увійшли до складу Австрійської імперії. Тоді ж укладено перші детальні карти з описами території Східної Галичини – так звані «карти Фрідріха фон Міга». На цій карті Старих Залізців на місці, де і тепер стоїть церква св. Трійці, позначена церква червоним кольором та обведена червоним кільцем, що означає, що будівля церкви на той час є мурованою та має кам'яний мур довкола (рис. 1) [2].

Рис. 1. Фрагмент із Йосифінської карти Галичини 1779–1783 рр. із позначенням мурованої церкви св. Трійці у Старих Залізцях

Відомо, що у 30-х роках XIX ст. адміністратором церкви св. Трійці був священик Григорій Рачинський (перед 1831–1836 рр.), а його наступниками: Стефан Левицький – адміністратор у 1838–1840 рр.; Іван Федакевич – адміністратор (1840–1843) та парох (1843–1874). Упродовж 1874–1875 рр. парафією адміністрував о. Іван Сподарик, а з 1875 р. і до Першої світової війни (1875–1914) – Антін Гутковський,

що активно протидіяв полонізації не лише Залізців, а й сусідніх громад [3, с. 1]. Йому також допомагали помічники: о. Кипріян Домбчевський (1909–1910), о. Сильвестер Калиневич (1910–1911) та о. Іван Костельний (1911–1914) [1, с. 870]. Із цього періоду походить і перший детальний план церкви та прилеглої території, виконаний на кадастральній карті тогочасного містечка Заложці (рис. 2). Із цього плану видно, що конфігурація периметру стін церкви є такою ж, як і сьогодні (рис. 3, 4) [4].

Рис. 2. Фрагмент кадастрової карти Залізців 1850 р. із позначенням церкви св. Трійці

Рис. 3. Сучасний вигляд церкви св. Трійці з висоти пташиного польоту. Справа від храму – в'їзд у місто з греблі (фото В. Ільчишин, 2021 р.)

Рис. 4. Вигляд на церкву св. Трійці з північного заходу (фото В. Ільчишин, 2021 р.)

За часів о. Антіна Гутковського (близько 1881 р.) церкву пошкодила пожежа. Певну плутанину про її масштаби вносить тогочасна преса: одні видання інформують про будівництво нової церковної споруди після пожежі, інші – лише про реставрацію. Імовірно, вогонь знищив усі дерев'яні конструкції храму, і парафіяни на чолі з о. Гутковським за фінансової підтримки власника місцевого маєтку графа

Володимира Дідушицького найняли для відновлення церкви місцевого будівельника Фердинанда Пакушевського, з яким був укладений контракт 30 червня 1881 р. Весною наступного 1882 р. роботи були завершені, і на церкві встановили хрести, що призвело до серйозного конфлікту у містечку. Він полягав у тому, що о. Гутковський наказав установити на «новозбудованій» церкві трираменні православні хрести, що викликало спротив місцевого римо-католицького пароха. Останній звернувся до дідича – графа Дідушицького, і той через суд домігся заборони встановлення трираменного хреста. Однак українська громада прогнала робітників, які мали зняти хрести, що спричинило новий судовий процес [14, с. 1].

Під час Першої світової війни внаслідок обстрілу російських військ церква, як і інші важливі об'єкти містечка, зокрема костел, зазнала ушкоджень. Її відбудовою зайнявся о. Володимир Склепкович, який був парохом Старих Залізців із 1923 р. до кінця Другої світової війни. За даними шематизму, церкву «збудували наново» у 1926 р. [1, с. 870]. Як і у попередньому випадку з пожежею у 1881 р., важко встановити, чи це було будівництво абсолютно від фундаментів, чи лише реконструкція пошкодженої обстрілами будівлі. Часткове пошкодження заліщицького костелу, розташованого поруч, кількість і конфігурація вікон сучасної споруди (сім вузьких вікон і одне округле), а також наявність крипти згаданих у візитації дають змогу висунути обережне припущення про те, що у 1926 р. відбулася знову ж таки реконструкція церкви. У такому разі можна вважати церкву св. Трійці пам'яткою української сакральної архітектури щонайменше XVIII ст., а можливо, й ранішого періоду. Однак це питання потребує більш ґрунтовного дослідження як архітектури самої будівлі, так і архівних матеріалів.

Висновки. Церква св. Трійці у Залізцях належить до числа небагатьох збережених мурованих храмів, що постав, імовірно, у XVIII ст. Християнський храм у Старих Залізцях міг існувати вже на початку XVI ст., однак перша документально підтверджена згадка про церкву св. Трійці сягає другої половини XVII ст. Візитація церкви 1784 р. вказує, що храм був мурованим із таким самим склепінням над вівтарем і бабинцем, мав підлогу із цегли і потужну крипту. Опублікований документ містить детальний опис інтер'єра храму (включно з іконами, літургичним начинням, шатами та книгами) та його оточення (паркан, дзвіниця, кладовище), а також нерухомого майна (будинок пароха і землі). Візитація також включає інформацію про місцевого пароха, статистику щодо населення парафії, її топоніміку та антропоніміку. У дослідженні вдалося встановити хронологію настоятелів церкви св. Трійці від другої половини XVII ст. до середини XX ст. Проаналізовані архівні матеріали та мапи дають змогу висунути припущення, що церква св. Трійці у Залізцях є пам'яткою української сакральної архітектури щонайменше XVIII ст., а можливо, й ранішого періоду, та потребує додаткових досліджень як архітектури споруди, так і архівних матеріалів.

Додаток

Візитація церкви св. Трійці у Старих Залізцях 1784 р.

Джерело: Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького. Відділ рукописів і стародруків. РКЛ-27.

[с. 485] 2. III. 1784

Miasteczko Założce Stare zwane

Cerkiew pod tytułem Nayswiętszey Troycy, w kollacyi J[ego] M[ości] Michała Ronkiera cześnika Wielkiego Księstwa Litewskiego cała kosciołkowato murowana z sklypieniem pod dachem gątowym nad prezbyterium y babinćem z wierzchem miasto dzwonicy wiązanym reparacyi potrzebuiaćym w którym dzwonów więkkszey y mnieyszey cztery, w sciennych framugach okien podługowatych siedem y osme krągłe, tudziesz krzyżyków zelaznych trzy na dachu maiąca. Przy tey cerkwi cmentarz od ulicy tylko wiezdney z parkanem, w reszcie bez ogrodzenia zostaie. Drzwi zas do cerkwi dwoie, z tych iedne malowane zawiasami zamkiem y rzeciazem zelaznemi opatrzone. Drugie także dębowe są opposito wielkiego ołtarza, zawiasami y rzeciazem podobnie zelaznemi tudzisz drągiem ab intus zasuwaiąćym się ubezpieczone. W srodku posadzka wszędzie cyglna pod którą sklep fundamentalnie murowany. Tandem mensa wielkiego ołtarza murowana o antypendium na płotnie malowanym zwyczajnie obrusami y tuwalnią nakryta pod którą antemiss W[ielebnego] Cypriani Stecki eppi[scope] Luceorie de anno 1783. Cyborium zamczyste niebeisko malowane przy obrazie Beatisime na blacie płuciennym między floresami marcypanowey pozłoty dawno gruntowanemi, y kolumenkami odmalowanym. Za mensą zertownik stolarski za z szufladami zamczysty y bez zamku obrusem przykryty. Item na prawey stronie pod scianą ołtarz struktury snycerskiey w malowidle niedokończony.

Obrazy cerkiewne

Obraz procesyonalnyh na blacie drewnianym z iedney strony Sanctissime Trinitiss z drugiey Beatisime V[irgine] M[arie] między ornamentem wkoło snycerskim malarsko złoconym odmalowany. Płaszczena

i różnych obrazów ściennych na płótnie [c. 486] malowanych ośm, na drzewie zaś dawnych miejscami łuszczących się, także osobnych tyleż. Chorągiew na płótnie malowana jedna. Krzyż processjonalny drewniany z passyą, malowaną, połuszczoną y krucyfiksów na postumentach z korpusami trzy małe.

Sprząt cerkiewny

Puszka z monstrancją srebrna suto pozłacana pro conservatione Sanctissimi, druga formą kielicha zrobiona także srebrna intus wyzłacana. Kielichow srebrnych z patenami, gwiazdami y łyżeczkami dwa, z tych ieden cum omni suto złożony, drugi intus tylko y pateną z iedney strony wyzłacany. Myrnice cynowe cum olii sancti. Krzyż dęty srebrny na sedesie cynowym, koron większych trzy, z tych jedna bez pozłoty, y mniejszych także srebrnych siedm, z tych trzy tylko pozłacanych. Woto in forma tabliczki srebrne większe iedne, mniejszych ośm, in forma serca dwoie, koralików sznurków 10 y krzyżek wiszący z korpusem srebrny ieden. Tacek dwie mosiężna y blaszana. Trybularzów tyleż srebrny z łancuszkami cały y mosiężny. Dzwonków ołtarzowych dwa. Lechtarzów cynowych dużo małych par trzy, tokarskich par dwie, z tych para malowana. Pod postawniki wielkich także malowanych para a trzeci nie malowany. Apparatus siedm: lamowy biały z rekwizytami dobry; grodetorowy niebieski sam [...]; parterowy cynamonowego koloru z rekwizytami poszarpanymi dobry; półparterowy niebieski poprzecierany; kitaykowy ciemnozielony poszarpany z woźdchem tylko; parterowy biały z kwiatem odmiennym cum omnibus requisitis poszarpany; żałobny kamlotowy az krzyżem białym szkotowym cum requisitis. Zbytni woźduszek axamitny karmazynowy y bursa także. Zasłonek kitaykowych różnego koloru 5, grudetorowych w kratki ciemne trzy, adamaszkowa jedna, odziadełko [...] axamitne poplamione. Materyi półiedwabney cytrynowego koloru kawałków 3, y cynamonowego koloru parterowej kawałek ieden. Obiatko [...] wełniane w paski przy mense ołtarza pobocznego. Alb lnianego płótna 2 y konopnego tyleż. Komuszka [...] szwabsaka. Korporalów cztery, puryfikaterzów tyleż. Humeralów dwa. Pasków włóczkowych [?] dwa, ręczników tyleż. Ampulek szklanych para, kropydło iedne. Stołków drewnianych 3, z tych ieden wysoki. Forma stolarskiej roboty po lewey stronie [c. 487] y szufladek na swice brackie dwie z tych jedna na kłodkę zamykająca się.

Księgi cerkiewne

Ewangelia w axamicie obtartym karmazynowym przy pięciu sztukach blachy srebrnej większych z których na sredniej korpus pozłacany, szesnastu drobnych y czterech z drugiey strony puklach będących. Mszałów dwa: dobry i z korzenia wydarty. Apostoł poszarpany, oktoich i tryfoley y [...]. Tryod cwitna i postna, obydwie z korzenia wynurzone [?]. Psalterz, trebnik, in octavo y mowy Busarabskiego [?] in credo [...]. Czasosłowa zaś obszerny y jermołoy in niedosc [...].

Grunta cerkiewne

1. Plac na którym rezydencya kapłańska takowey długości, iak y cmentarz bokiem iednym do cmentarza drugim do ulicy przylega. 2. Grunt pod Trościańcem na sześć dni orania od brzeziny Białogłowskiej do folwarku pańskiego ciągnaca się, bokiem iednym do gruntów kościoła farnego, drugim do pola parocha cerkwi S[więtego] Jana Teologa Załozieckiej. 3. Grunt na cztery dni orania od Traktu Lwowskiego do dębiny Białogłowskiej ciągnący się, podobnie między miedzami gruntów wzmiankowanych leżącego. 4. Sianożęci od Olexinia na kosarzy ośm od Milenskich sianożęci do pańskiej Załozieckiej sugłowkiem przytykający się, między miedzami funduszowej cerkwi S[więtego] Mikoła tuteyszey sianożęci będący [...] ab antiquo posesionem specyfikow gruntów i sianożęci y onych przez parochów cerkwi S[więtey] Troickiej używanie sławetni Grzegorz Strzelecki, Teodor Skorobohaty, Grzegorz Kulikowski y Jan Rozdolski parochianie rzeczoney cerkwi indogowani pod sumieniem przyznali. = Prezenta zaś utrzymująca dswne używanie z innemi wolnosciami terazniejszemu parochowi konferowana [...]: = Michał Alexander na Założcach hrabia Ronikier cześ[nik] W[ielkiego]K[sięstwa] Lit[ewskiego], Ch[?]ydański, Sniatyński starosta, Orderów S[więtego] Stanisława y S[więtey] Anny kawaler. = J[ego] M[ości] X[iędzu] Cyprianowi Steckiemu, z Bożey i S[więtey] Stolicy Apostolskiej łaski biskupowi Luckiemu y Ostrogskiemu, a memu wielkiemu panu y dobrodzieiowi z uprzymą chęcią oświadczam, gdy po zawakowaniu [?] cerkwi w mieście Starym Założcach pod [c. 488] tytułem Trójcy Przynajświętszey w dobrach w dekanacie Załozieckim a w ziemi Lwowskiej leżący, w której aby nabożeństwo zwykłe odprawowywało się Przeżto x[iędza] Mateusza Lewickiego tą moją prezentą, prezentuję, upraszając zanim JW pana i dobrodzieia, abyś go do przeznaczoney cerkwi Załozieckiej installować raczył. Ja zaś przy wszystkich od świętey pamięci antecessorów moich należytościach wyż rzeczoney prezentariusza zachować deklaruję, wolnym go przy tym czyniąc od wszystkich powinności dworskich y gromadzkich, a mianowicie dziesięcin pszczelnych y owczych, et quovis titulo [...] zwanych Ru. [...] Co dla lepszey pewności przy przyciśnieniu pieczęci ręką moją własną stwierdzam/ Działo się w zamku Załozieckim roku 1782 [go] miesiaca marca dziesiątego dnia = Michał Ronikier cześ[nik] W[ielkiego]K[sięstwa] Lit[ewskiego], locus sigilli.

Paroch mieysca

W[ielebny] X[iądz] Mateusz Lewicki za prezentą, wyżey ingrosowaną [...], od JW Cypriana Steckiego Luckiegp y Ostrogskiego Biskupa tituli parocha do cerkwi S[antissimus] Trinitatis tuteyszey legetimis wakuiący w r[oku] 1782 miesiāca lipca drugiego dnia wyordynowany y instytuowany w szkołach łacińskich medio inter [...] edukowany. Jemu parochianie in vim rokowego po zł[oty]ch pol[skich] 1 daią. Diaka zaś do ktorego przedasz ofiarek należy podług możności ugodzenia pensyonuią; do wysz rzeczoney cerkwi parochian familii 16 z dusz ogołem wszystkich 111 należy. Bractwo artykułami JW Teodozego Rudnickiego w roku 1750 zaszczycone. Regestra perceptu y expensy cerkiewney pisane produkował.

Decretum reformat[ionis]

Nayprzę[wielebniejszy] J[ego] M[ość] X[iędz] Alexy Hankiewicz kancle[rz] katedralny Halicki generalny wizytator. Zważywszy małość parochian do cerkwi S[więto] Troickiey należących lubośby rozdyspartyrendowanie [...] równe wszystkich parochii pod aktem wizyty niniejszey ułożone bydź powinno. Ze iednak koordynacya na skutek podziału uczyniona wkrutce ma bydź promultowana [...], tymczasem adpcesens [...] mającym staranność o całości wyrażoney cerkwi S[więto] Troickiey bratczyków [c. 489] y parochianów dach na cerkwi należycie poprawić. Cmentarz podług możności oparkanic, aparaty poszarpane do przyzwoitey całości sposobami zwyczajnymi przyprowadzić, nakazał y od tą aby księgi cerkiewne poreparowane w nienaruszeniu utrzymywane były, a o niedostaiących staranności dokupienia miano. Regestra perceptit [...] y expensy rzetelnie zapisywano, y iak tylko tylko wystarczać może ozdobę wewnętrzną cerkwi pomnażaną zalecił. Co się zaś tyczy w[ielebnego] x[iędza] Lewickiego parocha o żadną nieprzezwoitosc z parochian indagowanych nieobwinionego, teologii moralney miernie umieiatnego naskutki iednak doskonalenia się stanowi kapłańskiemu w nauce potrzebney, pilne czytanie ksiąg do tey nabycia służących powołaniu swojemu we wszystkim zadosyc [...], w cnotach trzeźwości, łagodności y rzetelności utwierdzeniu się. Metryk od r[oku] 1740 nie w całości znajdujących sie, konserwowanie y terażniejszy podług formularzów, iako też y protokołu miernie y czyste pisanie, diaka do edukowania dzieci parochialnych usilne nakłanianie y w notaty przychodów y rozchodów cerkiewnych rostopnie wzieranie pod surową sądowi przyzwoitemu odpowiedzią, nawet za niekatechizmowanie y w artykułach wiary świętey parochian o nieośmieszanie, onemu przykazał.

Література:

1. Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Т. 1. Київ : Академія, 2004. 570 с.
2. Будзинський З. Галичина на Йосифінській топографічній мапі 1779–1783. Т. 12. Ч. С. Секція № 378. 90 с.
3. Діло. 1884. № 14. С. 1.
4. Кадастрова карта центру міста Залізці 1850 р. URL: <https://maps.geshergalicia.org/cadastral/zaliztsi-zalosce-1850/>.
5. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів. Ф. 5. спр. 3885/II.
6. Мороз В. Релігійна історія Залізців: на гербі – Пречиста з Ісусом. URL: http://risu.org.ua/ua/relig_tourism/r_maps/regions/ternopilaska/zaliztsi/44177/.
7. Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького. Відділ рукописів і стародруків. РКл–27.
8. Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького. Відділ рукописів і стародруків. РК–89.
9. Сkochиляс І. Утворення Королівства Галичини і Людомерії та зміни в адміністративно-територіальному устрої Львівської єпархії у 1772–1787 роках. *Історія релігій в Україні: Науковий щорічник*. 2010. Кн. 1. С. 767–775.
10. Andrusiak M. Józef Szumlański, pierwszy biskup unicki Lwowski (1667–1708). Lwów: Towarzystwo Naukowe, 1934. 212 s.
11. Barącz S. Założce. Poznań: W. Simon, 1889. 31 s.
12. Szady B. Geografia struktur religijnych i wyznaniowych w Koronie w II połowie XVIII w. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2010. 745 s.
13. Unia. 1882. № 1. S. 6.
14. W sprawie trzyramiennego krzyża na gr. kat. cerkwi w Założcach. *Dziennik Polski*. 1882. № 116. S. 1.